

5. Кон И.С. *Ребенок и общество: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений*. Москва: Издательский центр «Академия», 2003. 336 с.
6. Леонтьев А. Н. *Проблемы развития психики*. 2 изд., доп. Москва: Мысль, 1965. 574 с.
7. Леонтьев Д. А. *Психология смысла. Природа, строение и динамика смысловой реальности*. 2003. URL: https://lib.uni-dubna.ru/search/files/psy_leo_psy_smisla/1.pdf. (дата звернення 15.02.20).
8. *Психологія особистості: Словник-довідник* / за ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. Київ: Рута, 2001. 320 с.
9. *Психология развивающейся личности* / под ред. А. В. Петровского. Москва: Педагогика, 1987. 240 с.
10. Рубинштейн С. Л. *Проблемы общей психологии*. Москва: Педагогика, 1976. 416 с.
11. *Соціально-значущі цінності в життєдіяльності майбутнього школяра: метод. рек.* / Т. О. Піроженко, Л. І. Соловйова, О. Ю. Хартман; за ред. Т. О. Піроженко. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 32 с.
12. *Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі: навч.-метод. посіб.* / Т. О. Піроженко, Л. І. Соловйова та ін.; [за ред. Т. О. Піроженко]. Київ: Видавничий дім «Слово», 2016. 248 с.

Тимофєєва Ірина Борисівна, м. Маріуполь
ORCID 0000-0002-5935-9291

ДОТРИМАННЯ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДИТИНИ

У статті розглянуто проблему сутності наступності дошкільної та початкової освіти та характеристики творчого потенціалу дитини. Проаналізовано особливості виділення його структурних компонентів. Визначено етапи розвитку творчого потенціалу дитини (організаційний, практичний, рефлексивно-оцінний).

The problem of the nature the consequences of preschool and primary education and characteristics creativity of the child. The features of the structural components of educational environment are defined. The stages of development of the creative potential of the child (organizational, practical, reflexive-evaluation) have been defined.

Реформування системи освіти України підвищує вимоги до процесу послідовної зміни розуміння дитиною 5-6 років нового статусу «здобувач освіти, школяр, учень». Встановлення зв'язків між попередньої і наступною ланкою навчання потребує вирішення нагальної проблеми модернізації освіти з дотриманням принципів наступності, перспективності, універсальності та перспективності навчання.

Концептуальні засади реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. проголошують побудову освіти усіх

рівнів з максимальним урахуванням індивідуальних фізичних, психологічних, інтелектуальних особливостей дитини кожної вікової групи.

Принципи побудови дошкільної та початкової освіти в умовах мають багато спільного. Зокрема,

- гуманізм як норма поваги до особистості, доброзичливе, бережне ставлення до дитини без спонукання і насилля;
- визнання самоцінності кожного вікового періоду та орієнтація на вікові особливості;
- урахування індивідуальних інтересів, здібностей, темпу розвитку дитини;
- опора на досягнення попереднього етапу розвитку;
- забезпечення реалізації можливостей дитини тощо [2].

У Меморандумі неперервної освіти Європейського Союзу [4] зауважено, що повноцінний розвиток особистості у складному соціально-політичному середовищі стає неможливим без уміння активно брати участь у суспільних процесах і адаптуватися до культурної, етнічної та мовної різноманітності. І лише освіта у найширшому розумінні цього слова може допомогти успішно впоратися з цим завданням. Її основою є ті базові навички, які людина набуває в юності. Проте в інформаційному суспільстві, на думку європейських експертів, ці навички мають бути переглянуті і розширені.

Ми підтримуємо позицію авторів [1], що пізнавальний процес, ігровий простір, самостійна художня творчість дітей мають бути платформою для розвитку базових особистісних якостей: спостережливості, допитливості, розсудливості, самостійності, креативності, міжособистісної злагоди, відповідальності та інших.

Питання наступності відображені в дослідженнях Л. Артемової, А. Богуш, З. Борисової, О. Брежневої, Н. Гавриш, О. Кононко, Н. Кудикіної, Т. Піроженко, З. Плохій, О. Проскури, О. Савченко та інших.

Сучасна початкова школа не може залишатися осторонь від процесів модернізації освіти, які відбуваються нині в усьому світі, і в Україні зокрема.

Початкової ланки освіти стосуються всі світові тенденції та інновації: особистісно орієнтований підхід, інформатизація, інтеграція тощо. До них належить і компетентнісний підхід, поява якого пов'язана, насамперед, з кризою освіти, що полягає в протиріччі між програмовими вимогами до учня, запитами суспільства і потребами самої особистості в освіті. Але працювати із сучасними дітьми повинні якісно підготовлені педагоги, творчі та високопрофесійні особистості. Удосконалення національної системи освіти в Україні вимагає впровадження компетентнісного підходу і до підготовки вчителя початкових класів, здатного до ствердження цінностей людського життя, цілеспрямованого навчання і виховання, педагогічної діяльності та освіти в цілому. Він передбачає акцентування уваги на результат освіти, який розглядається з позиції здатності людини самостійно діяти в різних проблемних ситуаціях, використовуючи наявні в неї знання; оцінювання якості результатів освіти з точки зору значимості за межами системи освіти; реалізацію діяльнісного характеру освіти та орієнтацію освітнього процесу на практичну спрямованість його результатів [5].

Основний принцип побудови успішного заняття у дошкільному закладі є забезпечення єдності пізнання – переживання – дії. Це може бути організовано тільки за умови використання різних видів діяльності. Для стимулювання допитливості найбільш ефективними видами діяльності є пошукова, експериментальна і творча. Творча діяльність пов'язана зі створенням дітьми якісно нового продукту (образотворчого, музично-хореографічного, літературного, інтелектуального тощо). Отже, реалізація принципу радісного навчання – шлях до підтримання й розвитку дитячої допитливості. Творчість у будь-якій діяльності надихає, дозволяє одержати особливе задоволення, радість від процесу творчості та результату [1, с. 49].

Для розкриття поняття «творчий потенціал» ми будемо спиратися на дослідження В. Моляко, який визначив, що в етимологічному плані під потенціалом розуміють можливість здійснювати щось (фізичний потенціал – запас фізичних сил, електричний потенціал, загальний енергетичний потенціал

та ін.). В цьому відношенні, можна говорити про творчий потенціал як про *ресурс творчих можливостей людини, здатність конкретної людини до здійснення творчих дій, творчої діяльності в цілому*. Перш за все й поза усяким сумнівом – головне полягає в тому, що творчий потенціал це саме та система, яка абсолютно, так само як скажімо й підсвідомість, прихована від будь-якого зовнішнього спостереження; більш того, ми ж прекрасно розуміємо, що й сам носій, так би мовити, творчого потенціалу мало або й зовсім нічого не знає часом про свої творчі можливості. Про справжні творчі можливості конкретної людини ми можемо доказово, а не гіпотетично, говорити лише на основі здійсненої діяльності, отриманих оригінальних творів. Творчий потенціал стає реальною, а не уявною, прогнозованою цінністю лише реалізуючись у винаходах, конструкціях, книгах, картинах, фільмах та ін. [3, с. 30].

Визначаючи структуру творчого потенціалу дитини ми спиралися на дослідження вітчизняних та зарубіжних фахівців: Ю. Бабаєвої, Д. Богоявленської, Е. де Боно, Н. Вишнякової, Е. Голубєвої, Н. Кузьміної, О. Матюшкіна В. Шадрікова (рис. 1).

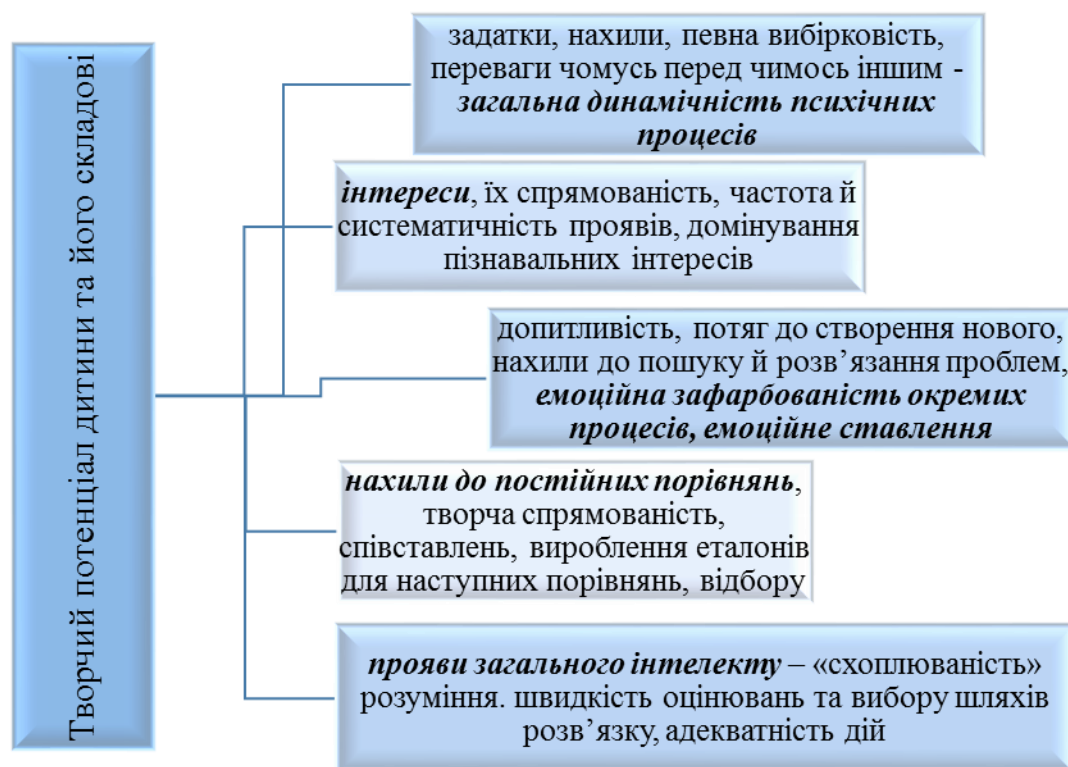

Рис. 1. Складові творчого потенціалу дитини

Здійснюючи проміжне аналітичне дослідження відносно структури творчого потенціалу, ми можемо зазначити, що на сьогодні питання відносно його елементів залишається певною мірою відкритим.

Реалізація розвитку творчого потенціалу дитини дошкільного віку складається, на нашу думку, з таких етапів: організаційний (психолого-педагогічна діагностика дитини щодо виявлення детермінант творчих проявів: інтереси, творчої спрямованості, загальний інтелекту, стиль мислення, індивідуальні риси, особові здібності); практичний (розробка індивідуальної програми формування творчого компоненту формування особистості з різних освітніх ліній); рефлексивно-оцінний (аналіз результатів творчості).

Отже, аналіз проблеми наступності дає підставу стверджувати, що вона займає важливе місце в організації освітнього простору дитини та самого процесу навчання, є умовою неперервного розвитку дитини на різних вікових етапах. Питання дотримання наступності між дошкільною та початковою ланками освіти є актуальним, особливо для розвитку творчого потенціалу дитини, встановлення зв'язків між етапами розвитку особистості з урахуванням специфіки певного вікового періоду. Порушення наступності в освітньому процесі призводить до зниження його ефективності.

Список літератури

1. *Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах*. ДНЗ: методичний посібник / за заг. ред. Н. Гавриш. Харків: Друкарня Мадрид, 2015. 220 с.
2. *Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти*. Додаток до листа МОН України від 19.04.2018 № 1/9-249.
3. Моляко В. О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема. *Науковий вісник Національного еколого-натуралістичного центру*. Вип. 8. Серія: Педагогічні науки. Серія: Психологічні науки. Серія: Сільськогосподарські науки 2019. № 2. Київ: «НЕНЦ», 236 с. URL: <https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/visnuk-8-2-2019.pdf> (дата звернення: 20.02.2020).
4. *Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки*. Указ Президента України № 344/2013 від 25.06.13 року.
5. Савченко О. Я. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти / *Компетентнісний підхід у сучасній освіті; світовий досвід та українські перспективи*; під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2016. С. 34-52.

Національна академія педагогічних наук України
Відділення загальної педагогіки та філософії освіти
Відділення психології, вікової фізіології та дефектології

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ СЕМІНАР

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Київ – 2020

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ВІДДІЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ, ВІКОВОЇ ФІЗІОЛОГІЇ ТА ДЕФЕКТОЛОГІЇ**

**ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

Збірник наукових праць

Київ – 2020

УДК 373.2.091 (477)
ББК 74.10
Д55

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України
(протокол № 4 від 26 березня 2020 року)*

Рецензенти:

- Бєленька Г.В.** — доктор педагогічних наук, професор
Бондар В.І. — доктор педагогічних наук, професор, дійсний член
(академік) НАПН України
Шоробура І.М. — доктор педагогічних наук, професор

Д55 Дошкільна освіта в контексті ідей Нової української школи:
збірник наукових праць за заг. редакцією Г.В. Бєленької, В.І. Бондар,
І.М. Шоробури. / Хмельницький : ФОП Мельник А.А., 2020р., 496с.

ISBN 978-617-7600-33-5

Збірник наукових праць підготовлено за результатами методологічного семінару НАПН України, який відбувся 9 квітня 2020 р. У збірнику розміщено праці українських учених у галузі педагогіки та психології, які досліджують процеси та тенденції розвитку дошкільної освіти в контексті ідей Нової української школи.

Адресовано керівникам закладів дошкільної освіти, студентам та викладачам закладів вищої освіти, магістрантам, аспірантам, слухачам закладів післядипломної освіти, науковцям; усім, хто цікавиться проблемами сучасної дошкільної освіти.

Статті подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

**УДК 373.2.091 (477)
ББК 74.10**

ISBN 978-617-7600-33-5

ЗМІСТ

Бех І. Д. Дошкільна освіта: трансформаційні орієнтири	7
Бешок Т. В. Компетентністний підхід в рамках Нової української школи	20
Бибик Д. Д. Партнерства: виховуємо лідерів	24
Біла І. М. Психологічні аспекти готовності до шкільного навчання	31
Ваганова Н. А. Дослідження проявів творчого мислення дошкільників у процесі розуміння гумористичних малюнків	42
Вовчик-Блакитна О. О. Екологічність життєвого середовища сучасної дитини	52
Волинець К. І., Волинець Ю. О. Формування творчої самостійності у дітей старшого дошкільного віку в процесі пізнавальної діяльності	59
Володарська Н. Д. Проблеми вивчення психологічного благополуччя особистості	69
Врочинська Л. І. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів здо у процесі вивчення дошкільної педагогіки	82
Гавриш Н. В., Піроженко Т. О., Rogozhanskyi O. S., Хартман О. Ю. Програмно-методичний комплекс «Впевнений старт» як освітня система	85
Гавриш Н. В., Рейпольська О. Д. Про готовність педагогів до забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою в ситуації їх реформування	94
Гальченко В. М. Характеристика духовного компоненту професійної культури майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти	104
Гаращенко Л. В. Творча спрямованість діяльності дітей дошкільного віку в рухливих іграх	111
Гулько Ю. А. Експериментальні дії в структурі дослідницької діяльності дошкільників	117
Гуменюк Г. В. Психологічне благополуччя дитини як ресурс життєстійкості дорослого	124
Гурлева Т. С. Діти, з якими важко: причини і умови попередження труднощів розвитку і виховання	131
Дичківська І. М. Особистісно-професійне становлення майбутнього вихователя в інноваційному освітньому просторі	139
Довбня С. О., Зубко Н. П. Формула ігрових технологій як засобу виховання дітей старшого дошкільного віку	149
Доманюк О. М. Ранній математичний розвиток зростаючої особистості	158
Журба К. О. Виховання смисложиттєвих цінностей дітей: теоретичний аспект	162

Зайцева Л. І. Значення розвивального середовища в ознайомленні дітей дошкільного віку з властивостями матеріалів та речовин	172
Казанцева Л. І. Питання методики формування екологічної культури дітей дошкільного віку засобами дослідницького навчання	179
Карабаєва І. І. Особливості становлення ціннісних орієнтацій у віковому діапазоні від середнього до старшого дошкільного віку	190
Коновець С. В. Способи набуття креативності у дітей дошкільного віку	199
Кот Н. А., Тельчарова О. П. Попередження шкільної дезадаптації як передумова функціонування нової української школи ...	202
Кулиш Т. І. Актуальні проблеми наступності між дошкільною та початковою освітою у творчій спадщині Наталії Лубенець: погляд в історію	211
Латиш Н. М. Психологічні особливості творчого мислення дітей 6 років	222
Легін В. Б. Інноваційні технології фізичного розвитку дошкільників: теоретичний аспект	233
Луценко І. О. Аксіологічні виміри міжособистісної мовленнєвої комунікації з дітьми педагога нової української школи	237
Макаренко С. І. Неформальна освіта в новій системі підвищення кваліфікації педагогів дошкільця: реалії та перспективи	244
Максименко С. Д. Лідерів і творчих особистостей необхідно проектувати, формувати та створювати	258
Максимов М. В., Максимова Н. Ю. Особливості соціалізації дитини в умовах суспільних змін	260
Мачинська Н. І. Інтеграція освітніх програм – вагомий чинник професійної підготовки фахівця дошкільної галузі в умовах закладу вищої освіти	268
Монке О. С. Наукові підходи, як концептуальна основа структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх вихователів до морально-духовного виховання дошкільників засобами художньої літератури	275
Нетребя М. М. Специфіка організації медіаосвіти в закладах дошкільної та початкової освіти	281
Омеляненко А. В. Методичне забезпечення наступності в розвитку комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку	285
Онищук І. А. Шляхи розвитку в майбутніх вихователів ЗДО культури самовираження	292
Онофрійчук Л. О. Медіаграмотність як ключова компетентність майбутнього фахівця дошкільної освіти в контексті ідей Нової української школи	297
Пенькова О. І. Сімейні взаємини як умова становлення моральної спрямованості у дітей	303

Пісоцька Л. С. Інноваційні підходи щодо підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в умовах забезпечення реалізації ідей Нової української школи	310
Семеняко Ю. Б. Змістовне забезпечення виховання у дітей старшого дошкільного віку основ культури використання медіапродукції у закладах дошкільної освіти	319
Сіданіч І. Л. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку як запорука успішного навчання в новій українській школі	333
Соловійова Л. І. Дієвість цінностей дитини на перехідному етапі від дошкільної до початкової освіти	342
Тимофєєва І. Б. Дотримання наступності дошкільної та початкової освіти для реалізації творчого потенціалу дитини	352
Тимош Ю. В. Актуальні проблеми дошкільної освіти в Україні та за кордоном	357
Третяк Т. М. Психологічна готовність дитини до розв'язування творчих задач	359
Улюкаєва І. Г. Вплив зарубіжного досвіду на становлення вітчизняної дошкільної освіти (кінець ХІХ – початок ХХ ст.)	370
Фасолько Т. С. Розвивальні та виховні можливості інноваційних педагогічних технологій та їх використання у роботі з дітьми передшкільного віку	383
Федорченко Т. Є. Вплив засобів масової інформації на дітей старшого дошкільного віку	386
Федорчук О. І. Роль сім'ї в привласненні дитиною базових цінностей співжиття	393
Цвєткова Г. Г., Войтюк І. В. Корекція мислення дітей старшого дошкільного віку	403
Чаплінська Ю. С. Парасоціальні стосунки: діти та роботи. Що треба знати батькам?	410
Чекстєре О. Ю. Вплив віртуального світу на провідну діяльність дітей старшого дошкільного віку	422
Череповська Н. І. Розвиток патріотизму дітей дошкільного віку за допомогою медіапсихологічних ресурсів	435
Швець О. В. Розвиток зростаючої особистості дошкільника засобами природи	449
Шепельова М. В. Психологічний супровід особистісно-професійного зростання майбутніх фахівців дошкільної галузі	454
Шкляр Н. А. Обґрунтування умов формування у дітей раннього віку позитивного ставлення до закладу дошкільної освіти на етапі адаптації	464
Шоробура І. М. Підготовка майбутніх педагогів на Хмельниччині для роботи в умовах інклюзії дошкільця	468
Шулигіна Р. А., Корнійчук А. В. Виховання моральності дитини-дошкільника у сюжетно-рольовій грі: педагогічні детермінанти	475

Яворська-Вєтрова І. В.	Проблема ставлень особистості в онтогенетичному вимірі	482
Відомості про авторів		491